

Література

1. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 16 "Витрати"/ Затверджено Наказом Міністерства України від 31.12.99, № 318

2. Звіт про фінансові результати: Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 3/ Затверджено Наказом Міністерства України від 14.06.00. № 131

3. Римма Грачова. Доходи, витрати та фінансові результати: бухгалтерський облік/ Спеціальний додаток до тижневика Дебет і кредит. – 129 с.

УДК 634.0.61

Доц. С.І. Лебедевич, канд. екон. наук – УкрДЛТУ

СТАНОВЛЕННЯ ЕКОЛОГІЧНОГО АУДИТУ В УКРАЇНІ

Наведено основи і досвід становлення екологічного аудиту в Україні, зокрема в Українсько-Канадській програмі комплексного проекту "Екологічний аудит і "зелені" технології".

S. Lebedevych – USUFWT

The beginning of ecology auditing in Ukraine

There are the principles and the experience of ecology auditing in Ukraine in particular in Ukrainian-Canadian project "Ecology auditing and "green" technologies".

Глобальна екологічна катастрофа висунула на передній план проблему сталого розвитку світового співтовариства. Особливо актуально це для України, вся територія якої є зоною екологічного лиха.

Зараз йде реформування економіки нашої країни, трансформація її в напрямку до екологічної безпеки на засадах сталого розвитку. Настав час наблизити систему екологічного менеджменту до первинної виробничо-господарської ланки – до підприємства. Треба провести екологічну інвентаризацію кожного підприємства, у першу чергу тих, що приватизуються. У міжнародній практиці така екологічна інвентаризація, оцінка одержали назву "екологічний аудит", який став невід'ємною підсистемою екоменеджменту на макро- і мікрорівнях господарювання.

Екологічний аудит в ринкових умовах має свої особливості. Перш за все, така діяльність здійснюється на межі інших напрямків: екологічних, природоохоронних, інвестиційних, господарських. Крім того, екоаудит спрямований на збалансування загальнодержавної екологічної політики з політикою господарюючого суб'єкта, що забезпечує як конкурентоспроможність його продукції, так і захист навколишнього природного середовища, тобто погодження макро- і мікрорівнів екобезпеки життєдіяльності.

В Україні екологічний аудит є лише у стадії становлення, це при тому, що в розвинутих країнах його освоїли в останній чверті ХХ століття. У міжнародній практиці екоаудит вже має свою законодавчу, нормативно-методичну і навчальну бази, організаційну інфраструктуру і кваліфікованих екоаудиторів. У нашій країні тільки починають розуміти, що екологічний аудит є необхідною передінвестиційною стадією оцінки ризиків, обов'язковою процедурою при оцінці вартості підприємств, що приватизуються, при маркетингових дослідженнях конкурентоспроможності продукції, найбільш дієвим

інструментом погодження загальнодержавних і місцевих інтересів, екологічної безпеки, одним з найбільш ефективних засобів залучення громадськості до вирішення проблем екологічно безпечного життя, екологічно чистої продукції. Попит на екоаудит диктує ринок.

Екологічний аудит – це інструмент управління, який базується на системному підході оцінки екологічної ефективності управління підприємством з метою збереження навколишнього природного середовища та підтримки його конкурентоспроможності й інвестиційної привабливості. Характерними для екоаудиту є незалежність, конфіденційність, об'єктивність, системність, компетентність та відповідність цілям замовника.

За міжнародними стандартами екологічний аудит є складовою єдиної Системи екологічного менеджменту та аудиту (CEMA-EMAS). Вперше в Україні ця система була застосована в Українсько-Канадській програмі "Розвиток управління навколишнім середовищем (район басейну ріки Дніпро)". Вона виконувалась за допомогою Міжнародного Центру Досліджень та Розвитку Канади (LDRC). У складі цієї програми Всеукраїнським державно-громадським Фондом відродження Дніпра виконано комплексний проект системи CEMA-EMAS "Екологічний аудит і "зелені" технології".

У системі екоменеджменту України екологічний аудит повинен зайняти належне місце поряд з екологічною експертизою та екологічною інспекцією (табл. 1). З таблиці видно, що екоаудит дозволяє без бюджетних витрат посилити управління охороною навколишнього природного середовища, підвищити ефективність державного екологічного менеджменту. Тому держава повинна бути зацікавлена у впровадженні екологічного аудиту і створенні відповідних умов для його функціонування.

Табл. 1. Форми екологічного контролю та огляду стану підприємств у системі екоменеджменту України

№ п/п	Форми екологічного контролю та огляду	Функції	Джерела фінансування	Об'єкти контролю (огляду)	Суб'єкти контролю (огляду)
1.	Екологічна експертиза	Державні, природоохоронні, з проведенням екологічних досліджень і контролю	Державний і місцевий бюджети	Передпроектні та проектні рішення, документація. Об'єкти будівництва. Господарські рішення.	Мінекобезпеки, Міністерство охорони здоров'я, органи місцевої влади, громадські організації
2.	Екологічна інспекція	Державні, природоохоронні, з проведенням інспекційних перевірок і контролю	Державний бюджет відрахування	Земля, надра, поверхневі води, атмосферне повітря, рослинність, тваринний світ, заповідні території, підприємства	Державна екологічна інспекція, Мінекобезпеки, органи прокуратури, спеціально уповноважені державні органи у галузі охорони навколишнього середовища

№ п/п	Форми екологічного контролю та огляду	Функції	Джерела фінансування	Об'єкти контролю (огляду)	Суб'єкти контролю (огляду)
3.	Екологічний аудит	Незалежні, еколого-інвестиційні, природоохоронні, ринкові	Кошти замовників	Інвестиційні проєкти, кредитні угоди, контракти, діючі підприємства, виробничі комплекси	Ліцензовані незалежні екоаудиторські фірми, екоаудитори, спеціалізовані центри

Підприємства здійснюють комплексні заходи щодо екологічної безпеки згідно з законодавчо визначеними екологічними вимогами. У ринкових умовах підприємства потребують проведення систематичної незалежної та об'єктивної оцінки ступеня екологічних ризиків. Це можливо лише завдяки екоаудиту. Тобто компетентний, кваліфікований екологічний аудит сприяє підсиленню законодавчих гарантій екобезпеки.

Сучасна економіка України реформується. Слід реформувати й систему екологічного менеджменту та аудиту. У роботі [1] запропоновано впровадити змішаний державно-ринковий екоменеджмент, в якому на макrorівні діє державна управлінська інфраструктура, а на мікрорівні ринкова управлінська інфраструктура з використанням екологічного аудиту, зокрема:

- аудитування виводу підприємств з експлуатації при реконструкції галузі;
- аудиторські оцінки екологічних ризиків, пріоритетних заходів з екологічного оздоровлення підприємств, що приватизуються;
- аудиторська оцінка екологічних витрат;
- аудиторська оцінка програмних заходів ресурсозбереження;
- аудиторський захист корпоративних інтересів;
- аудиторська оцінка умов екологічного страхування;
- аудиторська оцінка нормативної бази.

Важливою складовою у формуванні й реалізації екологічної стратегії держави є адекватна оцінка стану природокористування та охорони навколишнього середовища у різних секторах економіки й на всіх рівнях, включаючи використання конкретних природних ресурсів. У роботі [2] зазначається, що практична реалізація екологічної політики, забезпечення екобезпеки життєдіяльності населення й природних екосистем вимагають здійснення еколого-економічного аналізу господарської діяльності, складовою якого є екологічний аудит (рис. 1). І, власне, теоретико-методологічна конкретизація специфічних особливостей складових еколого-економічного аналізу, визначення їх взаємозв'язку вважається необхідною базою для подальшого вдосконалення, реформування функціонально-структурної побудови організаційно-економічного механізму природокористування, формування екологічно орієнтованої інфраструктури ринку (наприклад, створення екоаудиторських фірм).

У системі еколого-економічного аналізу екологічний аудит розглядають, як незалежну перевірку екологічності господарської діяльності діючого підприємства, охорони навколишнього середовища з метою підтвердження її достовірності, повноти, реальності відповідності природоохоронному законо-

давству, регламентуючим актам та розробка рекомендацій, щодо зниження фактичних або потенційних екологічних, фінансових й інших збитків екологічних витрат.

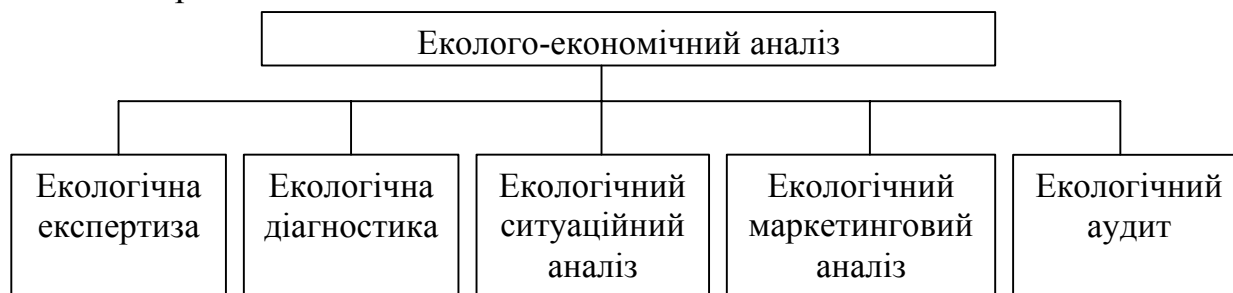

Рис. 1. Класифікація еколого-економічного аналізу за складовими (видами)

Екоаудит суттєво доповнює загальну характеристику підприємства, направлений на аналіз еколого-економічного рівня виробництва та розв'язує такі задачі:

- оцінка стану еколого-економічного обліку на підприємстві й аналіз відповідних фінансових результатів;
- вивчення здійснення й впровадження своєчасних заходів з охорони навколишнього середовища, реалізації природокористування;
- об'єктивна характеристика еколого-економічних відносин у природоохоронній діяльності на рівні підприємства, виявлення конкретних винуватців порушень екологічного законодавства, нормативів, стандартів і вимог раціонального природокористування;
- оцінка ефективності використання природних ресурсів на основі системи еколого-економічних показників;
- виявлення актуальних екологічних проблем і розробка рекомендацій з покращення ситуації;
- оперативний екологічний контроль виробничо-господарської діяльності суб'єктів господарської діяльності для своєчасного попередження екологічних порушень;
- розробка основ перспективної програми еколого-економічного розвитку господарської діяльності.

Таким чином, об'єктивно необхідний, викликаний найбільш актуальними потребами розвитку сучасної ринкової економіки, сталого розвитку людства екологічний аудит в Україні є лише у стадії становлення, розробки організаційно-методологічних основ його впровадження на макро- і мікрорівнях господарювання. Найбільш доцільним є ведення розробок на рівні конкретних підприємств, що дозволить з найменшими затратами одержати вже у сучасних умовах певний екологічний ефект.

Література

1. **Екологічний аудит:** Посібник з екологічного менеджменту та екологічного аудиту/ Шевчук В.Я., Саталкін Ю.М., Навроцький В.М. та ін. – К.: Символ-Т, 1997. – 221 с.
2. **Мишенин Е.В.** Эколого-экономические проблемы природопользования в лесном комплексе/ Под ред. д-ра экон. наук, акад. УЭАН Я.В. Коваля. – Сумы: ИПП "Мрия-1" ЛТД, 1998. – 272 с.